

ÅRSMELDING FOR 2017

1) STYRET I PERIODEN.

I 2017 har det vært avholdt 6 styremøter

I styremøtet den 15. februar ble styret konstituert:

Leder	Odd Bjørkli
Nestleder	Anne-Lise Fagerheim
Sekretær	Gisle Rø
Kasserer	Jon Hopp
Styremedlemmer	Per Werenskiold og Kristin Haugan
Varamedlemmer	Arne Espelund og Ingrid Nyhus
Valgkomite	Bernt Folden Kvam og Lars Sæbø
Revisor	Joralf Halgunset
Materialforvalter:	Per Werenskiold

Alle valgt for ett år under årsmøtet 2016

2) ARANGEMENTER:

Venneforeningen ved Stjørdal Museum besøkte museet vårt 30. mai. Ca. 35 personer fikk en innføring i historien til Mostadmark Jernverk av Per og Odd.

Dagen etter, onsdag 31. mai fikk vi besøk av ca. 40 personer tilknyttet pensjonistlaget til Utdanningsforbundet i Trondheimsregionen.. Odd og Gisle ga dem relevant informasjon om MJV's historie.

Odd og Gisle var vertskap for skolebesøk med ca. 100 elever fra Vikhammer Ungdomskoles 8.-klassinger den 2. juni. De fikk en kortfattet innføring i MJV's historie, og produksjon.

8. juni fikk vi nok en gang besøk fra Hommelvik Ungdomskoles 8. trinn med ca. 90 elever og 10 lærere. Jon, Nils, Arne, Gisle, Sverre, Kristin, og Odd var guider/kjentmenn. Jon var i Contoiret og informerte om jernverkets historie, samt orienterte om jernverket basert på jernverksmodellen og gjenstander i museet. Arne og Gisle hadde post ved Nysmia. Her ble både teori forklart og praksis vist i forbindelse med jernframstilling i den perioden Verket var i drift. Sverre Rødven var i gammelsmia, der han assisterte elevene som fikk prøve smi-arbeid på gammelmåten..Nils betjente en post ved Masovnen, der det ble vist og forklart hvordan man smeltet jernmalm og fikk flytende jern vha trekull. Prinsippet for ei kullmile ble også forklart.. Odd hadde post i Scenebygget, og illustrerte metall støyping ved å støpe runde

blykuler,-Dette illustrerte et produkt fra første driftsperiode for MJV, - runde stålkuler som ble støpt ved MJV og brukt som kanonkuler av de dansk-norske militære styrker. Også skolens lærere deltok aktivt på de forskjellige postene under denne dagen, En populær post var Labbistuggu, der et par av lærerne steikte vaffler i det gamle vaffeljernet på den vedfyrte komfyren her. Her ble også deler av boka om Jøns Kjøldreng lest høyt for elevene.

Anne-Lise og Odd betjente stand for MJVV på torget i Hommelvik den 4. juli. NRK's «Sommertoget» hadde stopp i Hommelvik, og historielaga, samt andre lag og organisasjoner var invitert av Malvik Kommune til å presentere seg. I den anledning ble Odd invitert av NRK Radio til å gi et intervju (Tom Erik Sørensen og Viggo Valle) der vi fikk ca. 15min. mulighet til å gi en del informasjon om både Mostadmark Jernverks, og historielagets historie. Dessuten ble Opera Jernverket nevnt.

Opera Jernverket hadde tre forestillinger med operaen «Forbudsrepublikken», fredag 7. lørdag 8. og søndag 9. juli. Odd er på vegne av MJVV innvalgt som styremedlem i OJ, og fikk av Kjeldstad Trelast i Selbu en del materialer til sittetribuner og til scenegolv i amfiet ved støperiet. Ved de fire forestillingene (også generalprøve torsdag 6/7) deltok de fleste av våre styremedlemmer i arrangørkorpset.

Torsdag 7. sept. fikk vi besøk av en gruppe på ca. 70 personer fra Strinda Historielag. Disse ble delt i tre grupper som fikk en rundtur på Verkensområdet. Guider fra MJVV var Per, Gisle og Odd.

Tirsdag 12. sept. fikk vi besøk av ei gruppe på ca. 45 medlemmer av Gauldalslaget i Trondheim. De benyttet Vega Reiser til å arrangere en tur med båt over Selbusjøen, og så buss til Mostadmark. Gisle og Odd stilte opp som formidlere.

Søndag 17. sept. – som et arrangement i forbindelse med Kulturminnedagen 2017, arrangerte MJVV Åpen dag på Verket. Der ble gjort reprise på å demonstrerte to forskjellige teknikker for skjerpning av eggverktøy av jern/stål. De to teknikkene var: Sliping på slipestein og tynsling på dertil egnet ambolt.. En ljà smidd av Sverre Rødven med gammelt jern fra Hindrem Kirke (1653) ble brukt for å demonstrere tynsling. Slipesteinen fikk arbeide med et en gammel skjurre (sigd). Til slutt ble den tynslete, ljàen brukt til å skjære gras på vollen øst for nysmia. Det var ordnet med «restaurant i Nysmia, der Anne-Lise, Brit, Torunn og Ingrid serverte kaffe og vaffel . I år var vi heldige med været, og omtrent 50 personer besøkt arrangementet vårt.

Ei gruppe på ca. 30 personer fra Veteran-laget i Trondhjems Turistforening besøkte museet vårt på formiddagen torsdag 21. sept. De skulle gå fottur i løypa til «Vennafjellet Opp» fra Mostadmark skytebane til Vennafjellet, og stakk innom MJV på tur oppover. Odd formidlet etter beste evne MJV's historie, - og viste fram museet, både utendørs og innendørs på den drøye timen som var avsatt.

Odd var 26. september omviser for en 9.-klasse på 13 elever fra Steinerskolen i Trondheim. Klassen, - sammen med 2 lærere overnattet to netter på Jernverkets område, ved nysmia,

De benyttet gammelsmia til å lære litt om smijernsteknikk.

Museet har holdt åpent 7 søndager i juli og august. Søndagene ble annonsert på lagets Facebookside. Styremedlemmene + Nils Bakmark hadde vakt hver sin søndag. 0 til 10 personer besøkte Verket på de åpne søndager.

Samlet besøk i organisert form på museumsområdet i sesongen 2017 - inkludert skolebesøk av Hommelvik Ungdomsskole og Steinerskolen i Trondheim, har vært ca. 500 personer. For søndagsåpent museum (7 søndager) har man i gjesteboka registrert ca. 30 besøkende.

3) ADMINISTRASJON / REPRESENTASJON.

Malvik Kommune Kulturetaten har bevilget kr. 20.000- til drift av Historielaget Mostadmark Jernverks Venner for 2017.

MJVV vil takke MK for støtten. Odd har i løpet av året deltatt i ett møte som kulturetaten i Malvik har kalt inn til. Møtet fungerte som Malvik Kommunes Navnekomite, - der formålet var å gi inn høringsvar til Kartverket i en sak der man ønsket å klarlegge navn på diverse topp på området som er blitt kalt Vennafjellet. Kartverkets konklusjon, som ble offentliggjort sist i september, - synes å være helt i samsvar med det forslag som Malvik Kommune sendte inn.

Regnskap 2017 viser et driftsoverskudd på kr.15.685 og en beholdning på kr, 167.000

Vi minner igjen om at største del av beholdningene er midler knyttet til oppføring av «Vernebygg» for eldste masovnrui.

Årskontingent for 2017 er vedtatt å være som følger: kr. 125-, med tillegg kr.75- for årbok og med ytterligere tillegg kr.40- for tilsending av årboka (derved kr. 210- for medlemskap og tilsendt årbok).

MJVV er medlem i Sør-Trøndelag Historielag, og Odd deltok på årsmøtet som ble holdt på av Byåsen Historielag på Ferstad Gård lørdag 18. mars. I etterkant av møtet var det en omvisning på Ferstad Gård.

Odd ble av årsmøtet i Sør-Trøndelag Historielag valgt som repr. til landsmøtet i «Landslaget for Lokalhistorie», - og deltok derfor i dette, - som ble holdt på Gjøvik 26. – 28. mai. Det var i tilknytning til møtet, lagt inn tre befaringer til kulturminner på Toten.

I forbindelse med «Eldres Kulturmønstring» i regi av Malvik Kommune, ble det torsdag 19. oktober arrangert Quiz-konkurranse på Malvik Videregående Skole. Quiz-leder var , som vanlig, Viggo Valle. Vi stilte med et lag bestående av Jon Hopp, Kristin Haugan samt Brit og Odd Bjørkli. Mostadmark Jernverks Venner vant i år konkurransen med 5 poengs margin til neste . Det deltok i alt 11 lag fra div foreninger og organisasjoner i Malvik.

Gisle har holdt et foredrag om gruver og kulturminner i Mostadmark på årsmøtet til Malvik historielag.

Vi fikk på september en henvendelse fra Ole Østlund,(medlem av Strinda historielag) om Blechingbergs tilknytning til Schanckeætta. Det ble i et møte 19. sept. i Hommelvik etablert et samarbeid primært mellom O.Ø og Gisle for å prøve å få dokumentert mest mulig om Scanckeættas tilknytning til MJV. Samarbeidet fortsetter.

På februar satte Malvik Kommune ned et arbeidsutvalg, - «Mostadmarkutvalget» - som skulle, - med skarpt fokus på Mostadmark, komme med innspill til den pågående revidering av Kommuneplanens Arealdel. Mostadmark Jernverks Venner ble invitert til å delta i dette utvalget. Odd representerte historielaget i 4 møter. Utvalget avga en sluttrapport datert 5. april.

Som en videreføring av det arbeidet som arbeidsutvalget initierte, ble selskapet «Mostadmark Utvikling» stiftet i et møte i Mostadmark Samfunnshus 2. oktober. Mostadmark Jernverks Venner er blitt invitert til å bli medlem av Mostadmark Utvikling. Odd deltok i stiftelsesmøtet, og meldte historielaget inn som medlem.

Meraker brug har på januar i år sendt to konsesjonssøknader vedr. Foldsjøen til NVE. Den ene er en søknad om å bygge et minikraftverk (900kW) i Verksfossen. Den andre er en søknad om å fjerne demningen i Foldsjøen, - dvs. å senke vannspeilet i Foldsjøen med ca. 5 m. Mostadmark Jernverks Venner fikk disse søknadene tilsendt fra NVE, -med anmodning om å gi et høringssvar. Vi ga et selvstendig svar på søknaden om kraftutbygging. Svaret, - datert 18. mai, anmodet om at søknaden blir avslått. For søknaden om nedtapping av Foldsjøen tiltrådte Mostdamark Jernverks Venner «Mostadmarkutvalget» sitt høringssvar. Dette svaret var også negativ til det omsøkte tiltaket. NVE arrangerte 11. oktober et orienteringsmøte i Mostadmark Samfunnshus og påfølgende befarung av de berørte områder. I møtet kom det fram at absolutt alle høringssvar til de to konsesjonssøknadene har vært negative. Spørsmål om evt. avbøtende tiltak mhp konsekvenser av positive vedtak, ble ikke besvart, - det ble hevist til at dette i tilfelle, måtte bli en del av prosessen med gjennomførings-planen for de aktuelle tiltak.

4) ARBEIDSOPPGAVER I PERIODEN.

Per arbeider fremdeles med tekniske løsninger/forslag for ”Vernebygg” for beskyttelse av nedre masovn. “Hovedformål” for vernebygget sikring av masovn mot trafikk opp på ruinen, beskyttelse av ruinen mot miljø og erosjon, samt å gjøre det attraktivt å kunne vise fram hele området fra den første driftsperioden. Det ble i 2015 besluttet at vernebygget skal utformes som en sekskantet «pyramideform» . Arkitekt er engasjert for å få utarbeidet detalj- og arbeidstegninger.

Vår søknad til Kulturminnefondet om støtte på kr.100.000,- til dette tiltaket fikk avslag med begrunnelse at Kulturminnefondets primære oppgave var å gi tilskudd til vedlikehold og opprusting av eksisterende bygg og konstruksjoner.

Det har vært utført følgende arbeider i løpet av sesongen 2017:

- Nils og Gisle har utført plenklipping og annet vedlikeholdsarbeid på Verketsområde..
- Vernebygg; Per og Odd har hatt ett planleggingsmøte med arkitekt Roger Snustad
- Odd har oppdatert nettsida og FB-sida vår med annonsering av aktiviteter og andre hendelser som har vedrørt historielaget.
- Odd har skaffet 10 stk limtrebjelker 6m lange 50X250mm som kan brukes som sittetribune i teateramfiet ved støperiet
- Odd har skaffet 30m² scenegolv

- Anne-Lise har fullført malingsarbeide utvendig på vinduer i Contoiret.
- Odd har snekret understell for håndkvern vi fikk fra Per Hammer. Denne er nå utstilt i museet på Contoiret.
- Det er montert to lysarmaturer i Labbistuggu.
- «Partyteltet» er blitt supplert med noen nye teltstenger, etter at vind reiv ned teltet under arrangement på sept. 2015
- Det er anskaffet en strømfordelingsboks (maks 32 A) for bruk ved uttak fra ny K-kasse ved Slåttdalsvegen.
- Arne Dahlen har bistått med arbeid for å få skiftet ut 5 skifersteiner som var blitt ødelagt på taket av Labbistuggu.
- Arne Dahlen har bistått oss med arbeid og en del materialer for å få avsluttet takarbeidet på Gammelsmia. Dette har omfattet oå få montert blybeslag rundt foten på murpipe. Det er montert gnistfangerrist i pipeløpet. Det er montert mønekam av trykkimpregnert treverk langs hele taket. Murpipa er blitt impregnert for å være bedre værbestandig.
- Det er montert en panelovn på 1200W under det ene vinduet på sørveggen på Contoiret. Dette for å kunne varme opp rommet på kalde dager.
- Det er anskaffet nytt skilt til gavlveggen på Nysmia.
- Det er anskaffet et «Beachflagg» som vi kan bruke der historielaget skal presentere seg på en stand el.l.
- De små brosjyrene på norsk er trykt opp i nytt opplag.
- Odd og Kristin har i 2017 vært medlemmer av Årbokkomiteen for Historielaga i Malvik. Odd har sammen med Joralf Halgunset funksjon som redaktør.
- Henvendelse fra Ole Østlund,(medlem av Strinda historielag) om Blechingbergs tilknytning til Schancheætta. Det ble i et møte 19. sept. i Hommelvik etablert et samarbeid mellom O.Ø og Gisle for å prøve å få dokumentert mest mulig om Scanckeættas tilknytning til MJV. Samarbeidet fortsetter.
- Henvendelse fra Bosse Yman om Jøns Ljungberg ble besvart av Gisle..

5) ARKIV / KILDEmateriale / REGISTRERINGER

Gisle samler “kontinuerlig” inn bakgrunnsmateriale knyttet til jernverket. Følgende er utarbeidet i løpet av 2017:

1. BERGMESTER H. C. STRØMS Vurdering av å anlegge et jernverk i Rana basert på jernmalmen ved Langvatnet og mulighetene for uttak av skog til trekullbrenning Artikkelskrevet sommeren 1827 [6 A-4 sider.]
2. BERGHAUPTMANN HEINRICH VON SCHLANBUSCH store forsvarsskrift av 24. april 1702 Utdrag fra skrevet omhandlende Ulriksdal kobberverk og Mostadmark jernverk [3 A-4 sider.]
3. UNDERDANIGST RELATION OM ALLE BJERGVERKERNE UDI NORGE «1673» Utdrag fra skrevet omhandlende Ulriksdal kobberverk og Mostadmark jernverk [2 A-4 sider.]

6) MUSEET - INNKOMNE GJENSTANDER

Laget har i 2017 fått en rekke gjenstander av Arne Espelund. Disse er nå tatt inn i museumssamlingen i Contoiret..

Vi nevner:

1 Bergmannstav av ukjent opprinnelse.,

4 bøker

4 bilder/malerier av andre Jernverk i Norge,

5 stk støpejerns kjøkkenartikler – vaffel, goro og krumkakejern.

17 stk ovnsplater. - 6 stk av disse er levert Ø. Heimstad for oppussing.

HANDLINGSPLAN 2018

For 2018 vil dessuten følgende arbeider bli prioritert:

- Følge opp videre arbeid/prosjekter med Hommelvik ungdomsskole.
- Detaljprosjektering av Vernebygg og oppføring av dette.
- Montere skinner for å holde ovnsplater i gangen i Contoiret.
- Sette opp en «klokke-stuppul» ved Labbistuggu for å montere inn messingklokke mottatt fra Per Werenskiold.
- Få trykket opp et nytt opplag av «Jøns Køldreng»
- Lage monter for utstilling av MJV's stempel (kopi)
- Få lagt fram strømkabel til Gammelsmia.
- Merke malmprøver i museet
- Ytterligere rydding i lageret i nysmia
- Oppsetting av hyller på nordre loftsrom i Contoiret
- Ytterligere rydding av busker og kratt langs elva.
- Montere sauegjerde rundt museums- og sceneområdet sør for elva.
- Gisle arbeider videre med bok om hele historien til Mostadmark Jernverk.
- Arkivarbeid og videre innsamling av bakgrunnsmateriale for jernverket (Gisle).
- Røykrør og pipe på Contoiret, slik at det kan fyres i ovnen fra 1792.
- Få til en utflukt til Rana, for der å besøke gruvene ved Ormli og Gullfjell på nordsida av Langvatnet,, - der MJV hentet malm i andre og tredje driftsperiode.
- Alternativt mål for utflukt/ekskursjon vil kunne være Sunnmøre, der det også finnes gruver MJV har hentet malm fra.
- Assistere «Opera Jernverket» ved mulige nye framføringer av operaen «Forbudsrepublikken»
- Oppføre et forsterket overbygg for orkester langs vestre kant av scenen.